Kyberšikana a její vliv na mládež

Cyberbullying and their Influence on Youth

ŠTĚPÁN KALAMÁR¹
MONIKA KAISEROVÁ²

Abstrakt

Hlavním smyslem práce bylo popsání a zhodnocení formy, způsobů a specifík a také možností prevence kyberšikany a zjištění, jaké povědomí má mládež o této hrozbě. V teoretické, úvodní části je stručné seznámení s danou problematikou a popis základních termínů šikana a kyberšikana. V první kapitole je vymezen pojem šikana a následně její příčiny a důsledky. Druhá kapitola je zaměřena na kyberšikanu, zde se popisuje význam tohoto termínu, dále potom specifika, prostředky, formy, aktéři, dopady a možné strategie zvládání kyberšikany a následně i prevence kyberšikany. Praktická část si kladla za cíl zjistit, dle anonymních dotazníků, zda se na vybrané střední škole vyskytuje kyberšikana a jestli jsou studenti o této problematice dostatečně informováni. Tedy v případě výskytu kyberšikany jestli vědí, jak problém řešit, na koho se obrátit o pomoc a podporu.

Klíčová slova

kyberšikana, šikana, agresor, oběť, prevence

Abstract

The main purpose of the work was to describe and evaluate the form, methods and specifics, as well as the possibilities of cyberbullying prevention and to find out what young people are aware of this threat. The theoretical, introductory part is a brief introduction to the issue and a description of the basic terms bullying and cyberbullying. The first chapter defines the concept of bullying and then its causes and consequences. The second chapter is focused on cyberbullying, it describes the meaning of this term, then the specifics, means, forms, actors, impacts and possible strategies for managing cyberbullying and then the prevention of cyberbullying. The practical part aimed to find out, according to anonymous questionnaires, whether cyberbullying occurs at the selected high school and whether students are sufficiently informed about this issue. So in the event of cyberbullying, if they know how to solve the problem, who to turn to for help and support.

Key words

cyberbullying, bullying, aggressor, victim, prevention

DOI

<https://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2020/2-04>

1 doc. JUDr. Štěpán Kalamár, Ph.D., Vysoká škola finanční a správní, Praha, Fakulta právních a správních studií, Katedra veřejného a evropského práva, e-mail: 34909@mail.vsfs.cz

2 Bc. Martina Kaiserová, DiS., Vysoká škola finanční a správní, Praha, Fakulta právních a správních studií, e-mail: 35127@mail.vsfs.cz

Úvod

Tento příspěvek vznikl jako zákonitý důsledek propagace zdařilé kvalifikační bakalářské práce na téma „Kyberšikana a její vliv na mládež“ studentky Martiny Kaiserové navazujícího magisterského studia na Katedře veřejného a evropského práva Fakulty právních a správních studií VŠFS v Praze.

Cílem práce bylo nejen zhodnocení forem, způsobů, specifíků, ale i možností prevence kyberšikany a zjištění, jaké povědomí má mládež o této hrozbě. Práci si rozdělila na část teoretickou a část praktickou. Část teoretická je členěna do dvou kapitol. První kapitola vymezuje pojem šikana a následně její příčiny a důsledky. Ve druhé kapitole se zaměřuje na kyberšikanu a popis významu tohoto termínu, specifika, prostředky, formy, aktéry, dopady a možné strategie zvládání kyberšikany a následně i její prevence. V praktické části se studentka věnovala dotazníkovému šetření na Gymnáziu Jaroslava Vrchlického v Klatovech se zaměřením na zodpovězení otázky, do jaké míry jsou studenti informováni o kyberšikaně a jakou s ní mají praktickou zkušenost.

S rozvojem nových informačních a komunikačních technologií se vyvíjí i šikana a vzniká její modernější podoba, tzv. kyberšikana. Ačkoli je kyberšikana považována za celosvětový problém, je v mnoha případech přehlížena a na její prevenci není kladen takový důraz, jak by si tato problematika zasloužila. V dnešní moderní společnosti má už zkrátka téměř každý vlastní mobilní telefon, počítač, notebook nebo tablet s přístupem na internet. Není nic špatného na každodenním využívání moderních komunikačních technologií a internetu, pokud nedojde k jeho zneužívání ve formě kyberšikany. Specifikem kyberšikany je, že se odehrává v kyberprostoru, tedy ve virtuálním světě. Mezi lidmi panuje rozšířená představa, že když šikana neprobíhá tváří v tvář (*face to face*), není tak nebezpečná a nemůže případným obětím příliš ublížit. Přirozeně tomu tak není, naopak její důsledky mohou být často závažnější než u tradiční šikany. U klasické tradiční šikany se setkáváme s fyzickými útoky, tedy napadáním, nebo psychickým týráním, ale často také s kombinovanými útoky ze strany jednoho nebo i více agresorů proti oběti, kde tato oběť není schopna se účinně bránit.

Kyberšikana

Žijeme v době internetového věku, kde šikana se postupem času značně vyvinula a svou podobu přesunula do virtuálního *on-line* světa. Šikana se pomocí moderních informačních a komunikačních technologií (dále jen ICT) posunula na zcela jinou úroveň. Díky zjednodušenému přístupu k těmto technologiím dětem či mladistvým nic nebrání ve sledování nebo v šíření násilností, které si mohou prostřednictvím notebooku či mobilu i zobrazit a navzájem sdílet. ICT tedy mohou být jak užitečné a mít rozumné, prospěšné využití, tak mohou být i zneužitelné a nebezpečné.

Michal Kolář, odborník v oblasti kyberšikany, označuje kyberšikanu za jednu z forem psychického šikanování a uvádí ji takto: „*Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně*

psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii – zejména internet a mobil.“³

Veronika Krejčí ve své studii uvádí: „Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či cyberbullying) je druh šikany, který využívá elektronické prostředky, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, internet, blogy a podobně. Řada jejích projevů může spadat do oblasti kriminálních činů. Její nejobvyklejší projevy představuje zasílání obtěžujících, urážejících či útočných e-mailů a SMS, vytváření stránek a blogů dehonestujících ostatní, popřípadě může kyberšikana sloužit k posilování klasických forem šikany, nejčastěji prostřednictvím nahrání scény na mobilní telefon a jejího následného rozeslání známým dotyčného, popřípadě vystavení na internetu. Zejména poslední varianta šikany může být extrémně nebezpečná, pokud se spojí s nějakou velmi ponižující situací. Takovéto zveřejnění ponižujících materiálů před obrovským množstvím lidí mnohonásobně zvyšuje utrpení a trauma oběti, což na ni může mít extrémně neblahý dopad.“⁴

Kybernetická šikana má stejný cíl jako klasická tradiční šikana, tedy ublížení a ponížení oběti. Jejich společným znakem je opakované agresivní jednání vůči jedinci či jedincům a nepoměr sil mezi agresorem a obětí. Počítačová šikana (cyberbullying) probíhá ve virtuálním světě – v kyberprostoru a může se vázat na šikanu tradiční v reálném světě.⁵ Obě formy tohoto chování jsou nežádoucím jevem a jsou považovány za problém, který je nutno řešit. Oběťmi kyberšikany se však dnes stávají nejen spolužáci, ale i učitelé, z nichž někteří nemusí následky takového chování unést a v krajních případech sahají až k sebevraždě.⁶

Internet se stal jedním z hlavních prostředků interpersonální komunikace, tedy prostředkem, který může značně ovlivňovat lidské rozhodování, postoje, chování a i emoce. Prostřednictvím internetu také vzniklo virtuální sociální prostředí, ve kterém se mohou lidé potkávat, debatovat, jednat, vyměňovat si nejen informace, ale i zboží apod.⁷

Kybernetický prostor je termín, který se používá pro označení prostředí virtuální komunikace a probíhá mezi komunikačními technologiemi navzájem. Umožňuje nepřetržitou propojenost s ostatními uživateli elektronických komunikačních technologií a neustálý přístup k informacím. Rogers uvádí: „Kyberšikana může mít i mezigenerační rozměr. Mladí lidé tak mohou šikanovat dospělé, včetně svých rodičů, učitelů a dalších lidí ze svého okolí, způsobem, který ve „skutečném“ světě neexistuje.“⁸ Lidé se ve virtuálním světě často chovají odlišně ve srovnání se světem reálným. V kyberprostoru velmi často dochází

3 KOLÁŘ, Michal: Bolest šikanování. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 84. ISBN 80-7178-513-X.

4 KREJČÍ, Veronika. Kyberšikana: kybernetická šikana. Studie. Olomouc: 2010, s. 3. ISBN 978-80-254-7791-5.

5 ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno: ComputerPress, 2013, s. 64. ISBN 978-80-251-3804-5.

6 DOKUMENTY. Počítačová šikana – workshop. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2009 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-dokumenty-pocitacova-sikana-workshop.aspx>

7 HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. 1. vyd. Praha: Triton – Stanislav Juhaňák, 2012, s. 27. ISBN 978-80-7387-545-9.

8 ROGERS, Vanessa. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 33. ISBN 978-80-7367-984-2.

k pozměněnému vnímání nejen ostatních jedinců, ale i sebe sama. Není zcela jednoduché, v některých případech, rozeznat obtěžování od popichování nebo škádlení. Cílem škádlení není někoho poškodit nebo mu ublížit, někdy může být tento projev výsledkem špatného odhadu situace nebo pokusu o špatný vtip, který se zvrtné nevhodným směrem.

Prvky, které určují tuto hranici, jsou tedy **nepříjemné pocity oběti** vycházející z úmyslného, nepřátelského a ubližujícího chování ze strany agresora. Dále je to **pocit bezmoci** – *mocenská nerovnováha*, kdy oběť není schopna svému agresorovi zamezit nepřetržitý přístup k ní. Posledním prvkem je **jednosměrný útok**. To je způsobeno tím, že v dnešní době se dospívající mladí lidé a především děti pohybují v kyberprostoru téměř nepřetržitě, a tak si je agresor může vyhledat, najít kdykoliv a kdekoliv. To se přirozeně týká i tradiční šikany, s rozdílem **mocenské nerovnováhy**, která je u šikany způsobena především **fyzickou převahou agresora**.⁹

Kyberšikanu můžeme rozdělit, dle charakteru útoku, na **přímou** a **nepřímou**. U přímého útoku agresor přímo napadne oběť. U nepřímého útoku (v *zastoupení*) nedochází k přímému střetu mezi agresorem a obětí. Útočníci využívají někoho jiného k napadení oběti. **Kyberšikana nepřímá** je mnohem nebezpečnější, protože se jí spolupachatelé často účastní nevědomky.¹⁰ **Mezi typické projevy kyberšikany** patří především *ponižování, pomlouvání, obtěžování, nadávání, vyhrožování, zastrašování, vydírání a pronásledování oběti*.¹¹

Specifika kyberšikany

Kyberšikana má své základní typické rysy, které napomáhají jejímu šíření. V případě **klasické šikany** mezi hlavní znaky patří zpravidla:

- agresivní chování a
- nepoměr sil mezi obětí a agresorem,

u kyberšikany se tyto znaky nemusí ani objevovat. Kyberšikana se šíří velice rychle, může se vyskytovat prakticky:

- kdekoli a
- kdykoli,

tento fakt dělá kyberšikanu neobvykle nebezpečnou.

9 ČERNÁ, A. a kol. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, s. 34–5. ISBN 978-80-247-4577-0.

10 KAVALÍR, Aleš a Nina ROTTOVÁ. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Plzeň: DragonPress, 2009, s. 22–25. ISBN 978-80-86961-78-1.

11 KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: kybernetická šikana. Studie*. Olomouc: 2010, s. 27. ISBN 978-80-254-7791-5.

Znaky kyberšikany:

Anonymita

V případě tradiční šikany oběť ví, kdo je agresor. U kyberšikany mnohdy oběť ani netuší pravou totožnost útočníka, jehož útok je velice jednoduchý díky anonymitě. V kybernetickém prostoru mohou vystupovat agresoři pod falešnou identitou. Díky anonymitě nemusí mít agresor prakticky žádné zábrany a útoky může stupňovat.

Proměna agresora a oběti

Vágnerová ve své knize *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče* uvádí: „Na rozdíl od šikany agresorem nemusí být fyzicky a sociálně zdatný jedinec, **agresorem je jedinec silný v informačních technologiích**, může to tedy být prakticky kdokoli.“¹²

Absence fyzického násilí

Kyberšikana se od šikany tradiční odlišuje svou absencí fyzického násilí. A to proto, že kyberšikana se odehrává v kyberprostoru, a ne tváří v tvář (*face to face*), jde tedy o mnoho složitější druh šikany, který je tím také složitější a těžší odhalit.¹³

Absence úniku

Agresor může prostřednictvím komunikačních prostředků na svou oběť útočit zpravidla kdykoliv a odkudkoliv. Oběť je nucena žít pod neustálým tlakem, jelikož neví, kdy nebo odkud přijde další kyberútok.

Opakovanost

Opakování útoku je jedním z odlišných aspektů ve srovnání s tradiční šikanou. Opakovanost si můžeme v reálném světě představit tak, že v průběhu času agresor vykoná více útoků proti určité osobě, ale v kybernetickém prostoru jde spíše o opakovatelnost újmy šířením nevhodného obsahu, např. sdílení ponižující fotografie. Tu si pak může kdokoli stáhnout a s jejím dalším šířením tak oběť zraňovat opakovaně. Opakovanost může způsobovat nejen agresor, ale i publikum, které ponižující fotku dále komentují a šíří.¹⁴

Široké publikum

Divákem ponižujících informací se může stát kdokoli na světě, kdo je připojen k internetu. Šíře publika se tak může rozrůst do netuších rozměrů. Agresor nemusí kyberšikanu provádět opakovaně, postačí, když zveřejní ponižující informaci v prostředí internetu a následně ostatní přihlížející začnou citlivé zprávy šířit dál.¹⁵ Tímto způsobem se zhoršuje dopad na oběť a zvyšuje intenzita napadení. Jako následek si oběť v sobě nese trauma.

¹² VÁGNEROVÁ, Kateřina. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009, s. 94. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹³ Tamtéž, s. 95.

¹⁴ ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 121. ISBN 978-80-210-7527-6.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Kateřina. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009, s. 95. ISBN 978-80-7367-611-7.

Čas a místo útoku

U klasické tradiční šikany lze čas a místo dost často předpokládat, jelikož se útoky opakují převážně ve stejnou dobu a na stejných místech, např. ve škole, před vyučováním nebo po vyučování. Agresori vědí, jaké výhody má jejich agresivní chování v podobě kyberšikany. Jde hlavně o anonymitu internetu a možnost nepřetržitě kdykoliv obět kyberšikanovat mimo školu. V případě kyberšikany nikdo neví, kdy útok může nastat. Prakticky se tak stane, když se uživatel připojí k internetu či má u sebe mobilní telefon. S nebezpečím útoku kyberšikany se lze prakticky střetnout kdekoli a kdykoliv.

Prostředky kyberšikany

Prostředky kyberšikany mohou mít rozmanité podoby. Kyberšikana je prováděna prostřednictvím různých informačních a komunikačních technologií. Mezi **nejčastější prostředky** kyberšikany patří SMS a MMS zprávy, dále mobilní telefonáty, fotografie a videa, e-mailové zprávy, chatové místnosti, online hry, internetové stránky či blogy a sociální sítě s IM, tedy Instant Messaging. Každý z útočníků kyberšikany, který vlastní určitou komunikační technologii, může využít, respektive zneužít mnoho komunikačních prostředků k uskutečnění kyberútoku.¹⁶

Formy kyberšikany

Flamingem se rozumí nepřátelská až urážlivá diskuse uživatelů na internetu. Flamer neboli útočník napadá urážlivými zprávami ostatní uživatele, posléze stupňuje své útoky. Flamer svými kyberútoky obtěžuje ty uživatele, kteří s jeho názory nesouhlasí. Jednoduše vyhrožuje, vulgárně nadává apod. Důležité je od flamera odlišovat tzv. trolla. **Troll** je označení pro člověka, který svým provokativním chováním chce vyvolat konflikt. Do diskuse většinou přidává nevhodné až vulgární komentáře často nesouvisející s rozebíraným tématem. Činnost trolla se označuje za trollování neboli **trolling**.¹⁷

Kyberharašení – Černá ve své knize *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem* označuje kyberharašení jako obtěžování. Jedná se o chování s útočným charakterem. Kyberútočník svou obět napadá opakovaným zasíláním urážlivých zpráv či nepříjemným telefonováním. Kyberharašení se liší od flamingu tím, že trvá delší dobu a jde spíše o jednosměrnou komunikaci, která se postupně vystupňuje.¹⁸

16 KAISEROVÁ, M. *Kyberšikana a její vliv na mládež*. Praha: TRIVIS – Vyšší odborná škola prevence kriminality a krizového řízení, 2018. Absolventská práce, s. 19.

17 Projekt E-Bezpečí – Co je flaming. Projekt E-Bezpečí – Projekt E-Bezpečí [online]. [cit. 03.17.2019]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/38-35>

18 ČERNÁ, A. a kol. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, s. 26. ISBN 978-80-247-4577-0.

Kyberstalking je zvláštní forma stalkingu. Kyberstalkingem se označuje opakované a stupňované obtěžování, které se může projevovat více způsoby, např. rozesílání výhružných zpráv, vydírání. L. Hulanová ve své publikaci *Internetová kriminalita páchaná na děti*¹⁹ uvádí, že z kyberstalkingu se stává problém globálního rázu, který vytváří nejen nové druhy deliktů, ale i obětí. Kyberstalking může mít několik podob, lze ho klasifikovat podle typu elektronické komunikace, která se používá k pronásledování oběti, a dále také podle toho, do jaké míry je tato komunikace soukromá nebo veřejná.

Očerňování oběti prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (ICT). Jedná se o zveřejňování nepravdivých informací, které mají za cíl oběť poškodit a dehonestovat.²⁰

Odhalování a podvádění – Jedná se o zveřejňování a šíření tajných, osobních či ztrapňujících informací o oběti. Útočník se tímto způsobem snaží poškodit oběť ve virtuálním světě.²¹

Napodobování, použití cizí identity – impersonace – Agresor se vydává za oběť, respektive manipuluje s účtem oběti, jako by to psala oběť samotná.

Vyloučení – Šmahaj ve svých dílech uvádí, že člověk je bytost společenská, tudíž má potřebu být součástí určité skupiny a pokud možno v té skupině zůstat. Pokud se stane, že je osoba vyloučena z virtuálního světa, má to na ni velmi negativní dopad. Vyloučení může nastat jak na sociálních sítích, na skupinovém blogu, tak i v prostředí online her.²²

Happy slapping – V překladu happy slapping představuje „veselé fackování“. U happy slappingu se setkáváme s nečekanými útoky fyzického charakteru. Ve většině případů jsou agresory mladí lidé, kteří si vytipují oběť a poté ji fyzicky napadnou. Útok si nahrávají a získané video následně zveřejní na internetu.²³

Kybergrooming – Kožíšek a Písecký uvádí: „*Je to takové chování uživatelů na internetu, jehož cílem je pomocí internetových komunikačních prostředků a jiných technologií vyvolat v dospělém/ dítěti pocit důvěry a prostřednictvím falešné identity ho zneužít nebo vylákat na schůzku.*“²⁴

Sexting – Jde o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem. Dle Kožíška a Píseckého je sexting považován „*za jedno z nejrizikovějších chování, jehož důsledky mohou být fatální. V některých případech je na oběť činěn takový nátlak, který může končit dehonestací, sebepoškozením nebo sebevraždou.*“²⁵

19 HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na děti: Psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton – Stanislav Juhaňák, 2012, s. 69–70. ISBN 978-80-7387-545-9.

20 ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 48–49. ISBN 978-80-244-4227-3.

21 Tamtéž, s. 48.

22 Tamtéž, s. 48.

23 Tamtéž, s. 49.

24 KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 72. ISBN 978-80-247-5595-3.

25 Tamtéž, s. 83.

Protagonisté kyberšikany

Jak aktéři tradiční šikany, tak i kyberšikany jsou rozděleni do tří skupin, **agresor, oběť a přihlížející**. U prvních dvou skupin je kladen důraz na osobnostní charakteristiky. Jedná se o snahu určit ohrožené skupiny lidí, kteří se mohou stát agresory nebo oběťmi a v nejlepším případě předcházet vzniku takových jedinců. Není zcela jednoduché určit, kdo bude oběť a kdo zase agresor. Jelikož tradiční šikana a kyberšikana jsou spolu nerozlučně spjaty, jsou tedy rysy aktérů z velké části shodné. U kybernetické šikany jde spíše o obratnost agresora, jak umí ovládat informační a komunikační technologie.²⁶

U dnešní mládeže lze pozorovat propojení internetu s každodenním životem. Uživatelé internetu se chovají neuvážlivě, na svých profilech často zveřejňují osobní údaje, kontaktní informace i fotografie. Agresor může tyto informace nejen využít ve svůj prospěch, ale především zneužít, což značně zvyšuje riziko, že se daný jedinec může stát kyberobětí. Oběti kyberšikany se mnohdy uzavírají do sebe a s nikým nechtějí o svých problémech mluvit. Je mnoho důvodů, proč se takhle chovají, např. může jít o případ, že má strach nebo se stydí někomu svěřit, proto se mnohdy nepozná, že jde o případ kyberšikany. Rodiče dětí, potencionálních obětí mohou na své děti působit pouze hrozbou zákazu používání internetu. Pokud se budou oběti bát o této problematice mluvit, nemusí situaci zvládnout a může to mít až fatální následky.²⁷ Černá uvádí, že kyberšikana tedy souvisí s vyšším sebeodhalováním na internetu, ale její základ je obvykle jinde.²⁸

V případech kyberšikany se nehovoří o přihlížejících, ale spíše o publiku. Rozdíl je oproti tradiční šikaně ve velikosti a složení přihlížejících. Svědkem kyberšikany může být v podstatě každý, kdo využívá komunikační technologie.

Může se jednat o velmi početné publikum, jelikož agresor zveřejní dehonestující informace na sociálních sítích, které mohou být dále šířeny, a pokud takto zveřejněné informace správci určitých webových stránek neodstraní, tak po čase se tyto ponižující a citlivé informace dostávají i na povrch, což oběti způsobuje další psychickou újmu.

Prevence kyberšikany

Děti a mladiství by měli být obeznámeni s riziky, které přináší používání internetu. Ve většině případů se tomu tak neděje a děti jsou méně informované a nejsou si vědomi rizik, které s sebou nese používání internetu, což může způsobit i jejich neopatrnost v kyberprostoru.

26 ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 128–129. ISBN 978-80-210-7527-6.

27 KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace: Příručka pro učitele a rodiče*. 1. vyd. 2010, s. 24–26. ISBN 978-80-254-7866-0.

28 ČERNÁ, A. a kol. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, s. 63–64. ISBN 978-80-247-4577-0.

Prevenčí proti kyberšikaně je **nezveřejňovat osobní informace s intimními fotkami či videi** na internetu. Rodiče by měli se svými dětmi více komunikovat a rozšiřovat jejich povědomí o kyberšikaně, naučit je, co je ve virtuálním prostředí dovoleno a co nikoli. Kyberšikana je poměrně novým fenoménem, ale její následky mohou mít až dehonestující charakter, proto je třeba řešit tento problém jak s oběťmi, tak i s rodiči, pedagogy nebo v závažnějších případech s Policií ČR, případně dalšími institucemi, které se touto problematikou zabývají. Další pomoc přinášejí preventivní programy, které spadají jak pod státní, tak i nestátní organizace.

Netiketa určuje obecné pole působení na internetu,²⁹ jde o jakýsi soubor pravidel chování na internetu. Při vstupu do online prostředí by si každý člověk měl uvědomit, jak chce vystupovat v sociálních sítích či webových stránkách. Striktně se vyžaduje dodržování pravidel netikety. Uživatelé by měli vzít na vědomí, že chování v online prostředí by mělo vypadat podobně jako chování v prostředí offline.

Lepší povědomí o hrozbách kyberšikany vede k vyšší účinnosti preventivních opatření. Kyberšikana představuje celosvětový problém. Působí jako hrozba pro děti a mládež, ale také i dospělé osoby. Je nutné bojovat proti šikaně a kyberšikaně všemi dostupnými prostředky, jelikož se zlepšujícími ICT roste i hrozba kyberšikany, a tudíž i nutnost se proti ní bránit.

Výzkumné šetření

Výzkum byl uskutečněn v 8 třídách studentů 1. a 2. ročníků čtyřletého, šestiletého a osmiletého studia Gymnázia Jaroslava Vrchlického v Klatovech během výuky. Celkem odpovědělo 200 respondentů na předložený dotazník. Věková skupina respondentů byla v rozmezí 15–18 let, a to proto, že nejvíce využívají ICT. Využívají internet nejen pro studijní účely, ale i pro zábavu, kde se pohybují bezstarostně, někdy až nezodpovědně, a nedomýšlejí tak důsledky, které z tohoto chování mohou plynout.

Pro výzkum byly zvoleny 3 hypotézy:

Bylo předpokládáno, že:

- **H1:** Studenti Gymnázia Jaroslava Vrchlického mají dostatečné povědomí o kyberšikaně.
- **H2:** Studenti vnímají kyberšikanu jako nebezpečnější než šikanu klasickou a jsou dostatečně seznámeni s její prevencí.
- **H3:** Agresor převážně za účelem kyberšikany používá sociální síť a činí tak pro svou zábavu.

Na předložený dotazník odpovědělo celkem 200 respondentů. Jednotlivé otázky v dotazníku byly zpracovávány čárkovací metodou a následně se zjištěná data vyhodnotila. Každá otázka uvedená v dotazníku byla zpracována do tabulky. Procentuální hodnoty jsou uváděny v celých číslech.

29 EDTECH KISK Masarykova univerzita: Pravidla netikety [online]. [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>

Analýza a vyhodnocení výsledků

Nejprve byly zkoumány údaje respondentů, které nám přiblíží zkoumaný vzorek, viz tabulka č. 1. Jedná se o údaje týkající se typu navštěvované školy, věku a pohlaví. Výzkumu se účastnila jedna střední škola, Gymnázium Jaroslava Vrchlického v Klatovech. V rámci dotazníkového šetření bylo celkem osloveno 200 studentů ve věku od 15 let do 18 let, z toho 102 chlapců a 98 dívek.

Tab. 1: Věk a pohlaví respondentů

VĚK	GYMNÁZIUM J. V.
15 let	50
16 let	87
17 let	56
18 let	7
Chlapci	102
Dívky	98
CELKEM	200

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 1 je patrné, že z 200 respondentů jich bylo 50 ve věku 15 let, 87 ve věku 16 let, 56 ve věku 17 let a 7 ve věku 18 let. Nejpočetnější skupinu tvořili respondenti ve věku 16 let.

Otázky pro dotazníkové šetření byly postaveny tak, aby bylo možné zjistit odpovědi na stanovené hypotézy, a to takto:

- Otázka č. 1: **Víš, co znamená pojem kyberšikana?**
- Otázka č. 2: **Co je podle tebe z uvedených pojmů kyberšikana?**
- Otázka č. 3: **Kde ses poprvé s pojmem kyberšikana setkal/a?**
- Otázka č. 4: **Co je podle tebe nebezpečnější?**
- Otázka č. 5: **Jaké sociální sítě využíváš?**
- Otázka č. 6: **Kolik času denně strávíš na internetu?**
- Otázka č. 7: **K jakému účelu nejčastěji využíváš internet?**
- Otázka č. 8: **Myslíš si, že kyberšikaně lze předcházet (prevence)?**
- Otázka č. 9: **Zúčastnil ses někdy v rámci výuky, semináře nebo přednášky o prevenci kyberšikany?**
- Otázka č. 10: **Jak bys předcházel /a kyberšikaně?**
- Otázka č. 11: **Znáš nějaké projekty, které poskytují pomoc proti kyberšikaně?**
- Otázka č. 12: **Vědí rodiče o všem, co děláš na počítači?**
- Otázka č. 13: **Pokud rodiče kontrolují aktivitu svých dětí na internetu, myslíš si, že je to správné?**
- Otázka č. 14: **Pokud by ses stal/a obětí kyberšikany, co bys udělal/a?**
- Otázka č. 15: **Stal/a ses někdy obětí kyberšikany?**
- Otázka č. 16: **Pokud ANO, jaký nástroj agresor použil?**

Otázka č. 17: **Pokud ANO, víš, proč tě agresor začal kyberšikanovat? (msta, nuda, zábava apod.)**

Otázka č. 18: **Pokud ANO, znáš agresora?**

Otázka č. 19: **Stal/a ses někdy agresorem nebo součástí skupiny, která kyberšikanuje?**

Otázka č. 20: **Pokud ANO, jaký nástroj jsi použil/a?**

Otázka č. 21: **Pokud ANO, jaký byl důvod kyberšikanovat?**

Otázka č. 1 zjišťuje, zda studenti znají pojem kyberšikana. Všichni dotázaní respondenti odpověděli, že vědí, co tento termín znamená, ale je tomu skutečně tak?

Proto také následující **otázka č. 2** byla otázkou kontrolní a zjišťovala znalost obsahu pojmu kyberšikana, viz tabulka č. 2

Tab. 2: Pojem kyberšikana

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
agresor fyzicky a psychicky napadá nebo omezuje druhého	5	2,5
agresor pomocí informačních a komunikačních technologií úmyslně a nepřátelsky ubližuje druhému	186	93
agresor fyzicky napadá a zesměšňuje spolužáka před ostatními	9	4,5
nevím	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

O případ kyberšikany jde tehdy, pokud agresor pomocí informačních a komunikačních technologií úmyslně a nepřátelsky ubližuje druhému. Celkem 186 respondentů vybralo tuto odpověď, která byla správná, tj. celkem 93 %, viz tabulka č. 2. Tudíž z toho zjištění je patrné, že studenti vědí, co znamená obsah pojmu kyberšikana.

Tab. 3: První setkání s kyberšikanou

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
od rodičů	64	32
ve škole	104	52
na internetu	20	10
z televize	10	5
z tohoto dotazníku	2	1
jiné	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 3: Tato otázka byla zaměřena na zjištění, kde se poprvé respondenti s pojmem kyberšikana setkali. Více než polovina respondentů (104) se s tímto termínem setkala poprvé ve škole, tj. 52 %. Poměrně slušné zastoupení má i vliv rodičů, kterým není lhostejné, zda jejich potomci jsou či nejsou objektem šikanování. Tedy 64 respondentů se o kyberšikaně dozvědělo od rodičů, tj. 32 %. A 20 z nich se o tomto fenoménu dozvídá z internetu, tedy vlastním přičiněním, tj. 10 %. Za zmínku stojí ještě sdělovací média, kdy 10 respondentů se o kyberšikaně dozvídá z televize, tj. 5 %, viz tabulka č. 3.

Tab. 4: Nebezpečnost

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
šikana	26	13
kyberšikana	20	10
oboje stejně	154	77

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 4: Tato otázka měla zjistit, jak respondenti vnímají nebezpečnost šikany a kyberšikany, zda je kyberšikana považována za méně či více nebezpečnou než šikana klasická. Z celkového počtu 200 respondentů odpovědělo 154, že považují šikanu a kyberšikanu za stejně nebezpečné. Kyberšikana je bezpochyby společensky nežádoucím jevem. Je důležité, aby si studenti zlepšovali své znalosti o kybernetické bezpečnosti, aby se lépe připravili na rizika, která jim mohou hrozit i ve virtuálním světě.

Následující **otázka č. 5** byla zaměřena na zjištění, které sociální sítě respondenti využívají nejčastěji.

Tab. 5: Sociální sítě, které respondenti využívají

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM J. V.	
	POČET	%
Facebook	165	82,5
Instagram	142	71,0
Twitter	99	49,5
Google+	24	12,0
Tumblr	28	14,0
Snapchat	114	57,0

Zdroj: vlastní zpracování

U této otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Z vyhodnocení této otázky vyplývá, že nejvíce uživatelů je na sociální síti Facebook, 165 z 200 respondentů, tj. celkem 82,5 %, následuje Instagram 142 respondentů, tj. 71 % a 99 respondentů z 200 využívá

Twitter, tj. 49,5 %. Za zmínku stojí i Snapchat,³⁰ s touto aplikací pracuje 114 respondentů, tj. 57 %, viz tabulka č. 5.

Otázka č. 6: Kolik času denně strávíš na internetu?

Tab. 6: Čas strávený na internetu

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
1 – 2 h.	35	17,5
2 – 4 h.	65	32,5
4 h. a více	100	50,0

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá, že 50 % respondentů stráví na internetu denně 4 hodiny a více, v tomto případě se jedná přesně o polovinu dotázaných studentů. Možnost 2–4 hodiny zvolilo celkem 65 respondentů, tj. 32,5 % a možnost 1–2 hodiny uvedlo celkem 35 respondentů, tedy 17,5 %. Je zřejmé, že studenti na internetu tráví poměrně velkou část dne, viz tabulka č. 6.

Na zjištění, k jakému účelu respondenti využívají internet, byla zaměřena otázka č. 7.

Otázka č. 7: K jakému účelu nejčastěji využíváš internet?

Tato otázka měla za cíl rozpoznat nejčastější účel využívání internetu. Z pěti možných odpovědí:

- připojení na sociální sítě,
- vyhledávání informací,
- poslech hudby a sledování filmů,
- hraní online her,
- jiné,

mohli respondenti zvolit pouze jednu variantu odpovědi. Nejčastější činností podle sdělení respondentů je připojení na sociálních sítích, četnost: 73 respondentů, tj. 36,5 %. Odpověď vyhledávání informací a poslech hudby a sledování filmů zvolil stejný počet respondentů, celkem tedy 45, což je 22,5 %. 27 respondentů uvedlo, že jejich nejčastějším účelem využití internetu je hraní online her, tj. 13,5 %. Možnost jiné vybralo celkem 10 respondentů, tj. 5 %, viz tabulka č. 7.

30 **Snapchat** [snepečet] (původně Picaboo) je aplikace spočívající v posílání fotek. Je velmi populární v USA, kde ji má asi 50 milionů uživatelů. Je postavena na principu, že člověk vyfotí nějakou situaci svým mobilním telefonem a pošle ji přátelům. Ti si ji mohou přidržet, jinak se maže. Fotografie zmizí po 1–10 sekundách, záleží na nastavení. Mohou taktéž odpovědět vyfocením jiné situace. Některé fotky je možné si ukládat do alba. Dostupné na: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Snapchat>

Tab. 7: Účel využití internetu

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
připojení na sociálních sítích	73	36,5
vyhledávání informací	45	22,5
poslech hudby a sledování filmů	45	22,5
hraní online her	27	13,5
jiné	10	5,0

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 8: Myslíš si, že kyberšikaně lze předcházet (prevence)?

Tato otázka směřovala ke zjištění, zda respondenti mají nějakou povědomost o tom, zda je možné nějakým způsobem kyberšikaně předcházet. Celkem 167 studentů, tj. 83,5 % odpovědělo kladně, tudíž z toho vyplývá, že pravděpodobně mají nějakou představu o prevenci kyberšikany. Bohužel 33 studentů, tj. 16,5 %, odpovědělo záporně.

Důležitým preventivním opatřením proti kyberšikaně je dostatečné množství informací o této problematice, která souvisí s bezpečností informačních a komunikačních technologií. Tato informovanost by měla především pocházet od rodičů, následně pak ve školách v rámci vyučovacích hodin.

Otázka č. 9: Zúčastnil ses někdy v rámci výuky semináře nebo přednášky o prevenci kyberšikany?

Zde byla pozornost zaměřena na zjištění, zda se někdy studenti Gymnázia J. Vrchlického zúčastnili nějaké přednášky či semináře o prevenci kyberšikany v rámci výuky. Celkem 122 respondentů, tj. 61 %, uvedlo, že se již zúčastnilo v rámci výuky, semináře či formou přednášky o prevenci kyberšikany. Ale 39 % respondentů, tj. 78 z 200, se žádné podobné přednášky či semináře o prevenci kyberšikany nezúčastnilo. Může jít o případ, kdy studenti neměli účast, protože v den, kdy se konala přednáška, nedorazili na vyučování (*důvody nebyly zjišťovány*).

Na otázku č. 10, jak bys předcházel/a kyberšikaně?, odpovědělo 100 % respondentů. U této otázky měli dotazovaní studenti možnost vybrat více než jednu odpověď. Z vyhodnocení je patrné zjištění: že respondenti si své heslo nechávají sami pro sebe (188 respondentů, tj. 94 %), dále také, že nezveřejňují své osobní údaje 157 respondentů, tj. 78,5 %. Možnost, že si kontrolují, komu a co přes internet odesílají, zvolilo celkem 75 respondentů, tj. 37,5 %, a poslední možnost, že by respondenti přestali používat mobilní telefon a internet, byla zvolena jen nepatrným množstvím dotazovaných studentů, celkem se jednalo o 10 studentů, tj. 5 %.

Na povědomí o projektech, které se zabývají kyberšikanou, byla zaměřena následující otázka.

Otázka č. 11: Znáš nějaké projekty, které poskytují pomoc proti kyberšikaně?

Tato otázka měla zjistit, zda studenti znají nějaké projekty, které poskytují pomoc proti kyberšikaně a v případě, že ano, aby uvedli nějaký příklad. Více než polovina, celkem

172 respondentů, tj. 86 %, uvedla, že žádné projekty poskytující pomoc proti kyberšikaně neznají. Pouze 28 z nich, tj. 14 % respondentů, uvedlo, že nějaké projekty přeci jen znají. Mezi nejčastějšími odpověďmi, které respondenti uváděli, byl např. velmi známý projekt E-Bezpečí. Dále se ještě objevil Projekt Minimalizace šikany a organizace jako Linka bezpečí, Bílý kruh. Existuje samozřejmě mnoho dalších projektů, na kterých se podílejí různé organizace, ať vládního či nevládního (*soukromého*) charakteru.

Otázka č. 12: Vědí rodiče o všem, co děláš na počítači?

Následující otázka byla zaměřena na to, zda rodiče mají povědomost o aktivitách svých dětí na počítači. O možných způsobech, jak rodiče řeší kontrolu svých dětí na počítači, se dá spekulovat. Rodiče mohou používat rodičovské zámky k zabezpečení nebezpečných stránek na internetu anebo mohou sledovat historii činnosti dítěte na počítači. Celkem 130 respondentů, tj. 65 %, odpovědělo, že jim rodiče občas kontrolují historii, jedná se tedy o více než polovinu všech dotazovaných. Variantu odpovědi, že rodiče své dítě nekontrolují, zvolilo celkem 55 respondentů, tj. 27,5 %, a možnost, že rodiče vědí o všem, uvedlo pouhých 15 respondentů, tj. 7,5 %.

Otázka č. 13: Pokud rodiče kontrolují aktivitu svých dětí na internetu, myslíš si, že je to správné?

Tato otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti souhlasí s tím, že rodiče kontrolují aktivitu svých dětí na internetu. Byly zde položeny odpovědi s možností doplnění důvodu, proč si určitou variantu respondenti vybrali. Celkový počet 117 dotázaných studentů, tj. 58,5 %, vybralo možnost **ano** a jako nejčastější důvody se objevovaly, že je to dobré pro jejich bezpečnost, včasná prevence či zkušenost starších, zabránění počátkům kyberútoků apod. Celkem 83 respondentů, tj. 41,5 %, zvolilo možnost opačnou, tedy odpověď **ne**, a zde respondenti uváděli důvody např. narušení jejich soukromí, rodičům do toho nic není apod.

Následující otázka zjišťovala, komu by se studenti svěřili, kdyby se stali obětí kyberšikany. Jejich reakce byly zajímavé, proto jsou jejich odpovědi zpracovány i do tabulky č. 8.

Otázka č. 14: Pokud by ses stal/a obětí kyberšikany, co bys udělal/a?

Respondenti si zde mohli vybrat i více odpovědí. Celkem 188 respondentů, tj. 94 %, zvolilo možnost, že by se svěřili kamarádovi či spolužákovi, 158 z nich, tj. 79 %, vybralo variantu, že by se svěřili rodičům, 73 z nich by si tuto zkušenost nechali raději pro sebe a nesvěřili se nikomu, tj. 36,5 % respondentů. Naopak 63 respondentů, tj. 31,5 %, vybralo možnost svěřit se pedagogovi a pouhých 8 respondentů, tj. 4 %, by se svěřila na internetové poradně. Možnost jiné nezvolil nikdo z dotázaných.

Tab. 8: Co by udělala oběť

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
svěřil/a bych se rodičům	158	79,0
svěřil/a bych se pedagogovi	63	31,5
svěřil/a bych se kamarádovi/spolužákovi	188	94,0
svěřil/a bych se na internetové poradně	8	4,0
nic, nechal/a bych si to pro sebe	73	36,5
jiné, prosím doplň	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 15: Stal/a ses někdy obětí kyberšikany?

Tato otázka měla za cíl zjistit, zda se některý z dotázaných studentů již v minulosti stal obětí kyberšikany. Většina respondentů, tedy 102 respondentů, tj. **51 %**, uvedlo, že se nikdy nestali obětí kyberšikany, ale celkem 98 respondentů z 200, tj. **49 %**, uvedlo, že se naopak již v minulosti stali obětí kyberšikany, což je poměrně vysoké procento všech dotázaných respondentů.

Následující otázka č. 16 směřovala na zjištění, jaký nástroj agresor proti oběti použil, viz tabulka č. 9.

Otázka č. 16: Pokud ANO, jaký nástroj agresor použil?

Tedy tato otázka navazovala na otázku předešlou, ve které se zjišťovalo, zda se některý z dotázaných studentů stal obětí kyberšikany. V případě, že se stal někdy obětí, tak jaký nástroj k tomuto kyberútoku agresor použil. Respondenti měli možnost výběru ze šesti kategorií odpovědí – mobilní telefon, sociální síť, webové stránky či blog, online hry, e-mail a možnost jiné. U této otázky mohli respondenti zvolit jednu či více odpovědí. Jako nejčastější nástroj k páchání kyberšikany vyšla najevo sociální síť, celkem 70 respondentů, tj. 35 %, zvolilo tuto možnost. Dále jako 2. nejčastější odpověď byla možnost mobilní telefon, kterou zvolilo celkem 50 respondentů, tj. 25 %. Variantu online her vybralo 34 respondentů, tj. 15,5 %, webové stránky či blog zvolilo jen 15 respondentů, tj. 7,5 %, a e-mail a variantu jiné nezvolil nikdo z dotázaných.

Tab. 9: Nástroj použitý agresorem ke kyberšikanování

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
mobilní telefon	50	25,0
sociální síť	70	35,0
webové stránky, blog	15	7,5
online hry	34	15,5
e-mail	0	0
jiné, prosím doplň	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 17: Pokud ANO, víš, proč tě agresor začal kyberšikanovat? (msta, nuda, zábava apod.)

Otázka č. 17 opět navazuje na otázku č. 15 a dále ji rozšiřuje. V případě, že se některý ze studentů stal obětí kyberšikanů, tak tato otázka dále zjišťuje, zda si je oběť vědoma, proč ji agresor začal vůbec kyberšikanovat. Respondenti zde měli prostor uvést důvody kyberšikanů ze strany agresora. Jako nejčastější důvody byly uváděny například pro své pobavení, tedy z důvodu určité zábavy, kterou to přinášelo agresorovi, dále pak nuda a pomsta. Celkem 85 respondentů, tj. 42,5 %, uvedlo, že znají důvod, proč je agresor začal kyberšikanovat, ale jen někteří doplnili určité důvody, zbytek, tedy celkem 13 respondentů, tj. 6,5 %, uvedlo, že důvod páčání kyberšikanů neznají.

Otázka č. 18: Pokud ANO, znáš agresora?

I tato otázka se dále vztahuje na otázku č. 15 a rozšiřuje ji. V této otázce se zjišťuje, zda oběť zná totožnost agresora, který jí začal svými kyberútoky ohrožovat. Respondenti zde mohli vybrat ze čtyř variant odpovědí, tedy ano – muž, tuto odpověď zvolilo celkem 40 respondentů, tj. 20 % dotázaných, dále pak variantu ano – žena zvolilo celkem 47 respondentů, tj. 35 %, možnost ano – skupina lidí vybralo jen 5 respondentů, tj. 2,5 %, a poslední možnost, že neznají agresora, zvolilo celkem 6 respondentů, tj. 3 %. Z 98 respondentů, kteří odpověděli na otázku č. 15 kladně, vyplývá, že nejčastějšími agresory jsou vlastně ženy, 35 %.

Tab. 10: Identita agresora

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
ano – muž	40	20,0
ano – žena	47	35,0
ano – skupina lidí	5	2,5
ne	6	3,0

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 19: Stal/a ses někdy agresorem nebo součástí skupiny, která kyberšikanuje?

Otázka měla za cíl zjistit, jestli se dotázaný respondent někdy stal agresorem, popřípadě se stal součástí kyberšikanující skupiny. Z celkového počtu 200 respondentů odpovědělo 123 kladně (61,5 %) a zbylých 77 respondentů (38,5 %) odpovědělo negativně. Je očividné, že většina dotázaných se již někdy stala agresory.

Otázka č. 20: Pokud ANO, jaký nástroj jsi použil/a?

Otázka č. 20 navazuje na otázku č. 19 a týká se jen těch, kteří v předchozí otázce zvolili možnost ano. Zjišťuje se zde, jaký nástroj dotázaný respondent použil k páčání kyberšikanů, viz tabulka č. 11. U této otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Nejčastěji padala odpověď sociální síť, tedy celkem 106 respondentů, tj. 53 %, celkem 86 respondentů, tj. 43 %, zvolilo mobilní telefon, 20 respondentů, tj. 10 %, vybralo možnost online hry a 12 dotázaných, tj. 6 %, odpovědělo, že jako nástroj kyberšikanů použili webové stránky či blog. Variantu e-mail a jiné ne zvolil nikdo z dotázaných.

Tab. 11: Nástroj kyberšikany

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
mobilní telefon	86	43
sociální síť	106	53
webové stránky, blog	12	6
online hry	20	10
e-mail	0	0
jiné, prosím doplň	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 21: Pokud ANO, jaký byl důvod kyberšikanovat?

I tato otázka se dále vztahuje na otázku č. 19 a rozšiřuje ji. Otázka č. 21 zjišťuje, jaký důvod měl dotázaný respondent k tomu, aby začal někoho kyberšikanovat. I zde měli respondenti možnost vybrat více odpovědí. Většina dotázaných, 67 %, uvedlo, že začali kyberšikanovat pro svou zábavu, 15 % uvedlo, že se v jejich případě jednalo o pomstu, 10 % respondentů zvolilo možnost nuda a celkem 8 % uvedlo, že kyberšikanovali pod nátlakem okolí. Variantu jiné ne zvolil žádný z dotázaných respondentů.

Tab. 12: Důvod kyberšikany

ODPOVĚĎ	GYMNÁZIUM	
	POČET	%
zábava	83	41,5
pomsta	18	9,0
nátlak okolí	10	5,0
nuda	12	6,0
jiné, prosím doplň	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Shrnutí výzkumného šetření a ověření hypotéz

Hlavním cílem práce bylo popsat a zhodnotit formy, způsoby, specifika a možnosti prevence kyberšikany. Cíl byl splněn v části teoretické. Dalším cílem bylo **zjistit**, jaké povědomí má mládež o kyberšikaně na vybrané střední škole, jestli se u nich kyberšikana vyskytuje. Jakým způsobem jsou studenti o této problematice informováni a v případě výskytu kyberšikany zda by věděli, jak problém řešit a na koho se obrátit o pomoc. Byly stanoveny 3 hypotézy, které se následně ověřovaly výzkumným šetřením.

Při průzkumném šetření byla získána data, na jejichž základě byla možnost ověřit si, zda studenti znají pojem kyberšikana. **Všichni dotázaní studenti uvedli, že znají termín**

kyberšikana a celkem 93 % vybralo její správnou definici z nabízených možností. Je tedy patrné, že většina opravdu zná tento pojem a jen někteří si nebyli stoprocentně jisti ve zvolení správné definice.

Při specifikaci místa prvního seznámení s tímto pojmem uvedlo v šetření celkem 52 % respondentů školu a 32 % dotázaných sdělilo, že se s tímto termínem poprvé setkala od svých rodičů. Je nutné podotknout, že orientace učitelů v dané problematice se postupem času zkvalitňuje. Je patrné, že by se mělo více zapracovat na spolupráci školy a rodičů v rámci prevence. Rodičovské povědomí o kyberšikaně by se mělo více rozvíjet, jelikož ke kyberšikaně často dochází mimo školu.

Stanovené hypotézy na začátku výzkumného šetření byly pomocí strukturovaného dotazníku ověřeny. **Hypotézou číslo 1** bylo předpokládáno, že *studenti Gymnázia Jaroslava Vrchlického mají dostatečné povědomí o kyberšikaně*.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že dotázaní studenti Gymnázia Jaroslava Vrchlického mají skutečně dostatečné povědomí o kyberšikaně, avšak neuškodí jejich povědomí rozšiřovat prostřednictvím dalších přednášek či seminářů o této problematice. **Hypotéza číslo 1 se potvrdila.**

Hypotézou číslo 2 bylo předpokládáno, že *studenti vnímají kyberšikanu jako nebezpečnější než šikanu klasickou a jsou dostatečně seznámeni s její prevencí*. Celkem 77 % respondentů uvedlo, že kyberšikana a šikana jsou nebezpečné stejně, pouhých 10 % bylo pro variantu kyberšikany. Kyberšikana je bezpochyby společensky negativním jevem. Je velmi podstatné, aby si studenti zlepšovali své znalosti o kybernetické bezpečnosti a aby se lépe připravili na rizika, která jim mohou hrozit ve virtuálním světě. 83,5 % respondentů uvedlo, že kyberšikaně je možné předcházet, tudíž že existuje jistá prevence proti tomuto jevu. Preventivní semináře či přednášky o kyberšikaně by měly být součástí programu každé školy. Na Gymnázium Jaroslava Vrchlického se těchto přednášek celkem zúčastnilo 61 % dotázaných studentů. Dále se zjišťovalo, jak by sami respondenti předcházeli kyberšikaně. Celkem 94 % dotázaných uvedlo, že by nikomu nesdělovali své přístupové heslo, 78,5 % by nezveřejňovali své osobní informace, 37,5 % by si vždy kontrolovalo, co a komu posílají a zbylých 5 % by přestali dokonce používat svůj mobilní telefon. Z výsledků vyplynulo, že 86 % respondentů nezná žádný projekt, který se snaží pomoci v boji proti kyberšikaně. V případě, že by se někdy stali obětí kyberšikany, tak by se nejvíce respondentů svěřilo svému kamarádovi (94 %), pak svým rodičům (79 %), 36,5 % dotázaných by se nesvěřilo nikomu, 31,5 % by se svěřilo spíše pedagogovi a pouhá 4 % by se svěřila na internetové poradně. Z těchto výsledků je patrné, že studenti vnímají nebezpečnost kyberšikany a šikany na stejné úrovni, tudíž se v této části hypotéza nepotvrdila. Předpoklad, že jsou studenti dostatečně seznámeni s prevencí kyberšikany, se potvrdil, avšak jak již bylo zmíněno, studentům vůbec neuškodí častější a podrobnější semináře na toto téma.

Hypotéza číslo 2 se potvrdila jen zčásti.

Poslední **hypotézou číslo 3** bylo předpokládáno, že *agresor převážně za účelem kyberšikany používá sociální síť a činí tak pro svou zábavu*. Sociální síť bývají nejvíce využívány svými uživateli, například Facebook stále zůstává jako nejpoužívanější a nejoblíbenější sociální síť (82,5 %), dále pak Instagram (71 %) a také samozřejmě Snapchat (57 %), Twitter (49,5 %) apod. Ve výzkumu se nejprve zjišťoval pohled obětí na agresorovo chování. Celkem 49 % respondentů uvedlo, že se již stali oběťmi kyberšikany. Agresor použil jako svůj nástroj velmi často právě sociální síť (71 %), mobilní telefon (51 %) a také v rámci online her.

87 % respondentů si bylo vědomo, proč je agresor začal kyberútoky napadat. Šlo hlavně o pobavení agresora. Dále bylo cílem zjistit, zda se dotázaní studenti stali sami někdy agresory a jaký nástroj k tomu použili a také proč vůbec kyberšikanovat začali. Více než polovina respondentů (61,5 %) odpověděla, že se již sami někdy stali agresory a velmi často své oběti napadali přes sociální síť (86 %) a přes mobilní telefon (70 %). Jako důvod kyberšikanování uvedli, že se jednalo spíše o zábavu (67 %) než o pomstu (15 %) a jiné.

Hypotéza číslo 3 se potvrdila.